Havelberg

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

INDVRATIONE TELAE CELLVLOSAE NEONATORVM.

QVAM

IN ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA

GRATIOSI ORDINIS MEDICORVM CONSENSV

PRO SVMMIS

IN MEDICINA

RITE CAPESSENDIS HONORIBVS PVBLICO SVBMITTIT EXAMINI

AVCTOR

ERNESTVS DE HASELBERG

POMMERANVS.

GOTTINGAE, MDCCCVIII.

TYPIS CHRISTIANI HERBST, TYPOGRAPH. ACAD.

P R O O E M I V M.

More antiquitate ſancito coactus, timidus adii officium diſſertationis ſcribendae. Difficile electu argumentum medico eſt tironi, qui praxi medicae praecipue quondam operam daturus, tam experientia in rebus practicis, quam otio caret, ut diſſertationem de re phyſiologica vel anatomica, permulta experimenta poſtulante, perficeret. — Diutius dubius demum decrevi componere, comparare et, quantum poſſem, diiudicare quae legeram de

de induratione telae cellulofae, morbo illo neonatorum, de quo praeclariffimi noftri aevi medici quam maxime hucusque diffentiunt.

DE

INDVRATIONE TELAE CELLVLOSAE

NEONATORVM.

---

§. 1.

Ex triginta fere, et quae ſuperſunt, annis auctores ſub nomine *indurationis telae celluloſae* affectiones deſcripſerunt morboſas infantum, manifeſto tam inter ſe differentes, ut rixa oriretur, quis morbus hoc nomine inſigniendus eſſet, atque utrum omnino talis proprio nomine vocandus exiſteret morbus, an ſolummodo confuſiones permiſtionesque doctos hic fallerent. Saltem nec cauſas harum affectionum ſufficientes invenire, nec certa mederi illis methodo potuerunt medici.

§. 2.

Primum indurationis telae celluloſae nomen apud gallicos auditum eſt medicos, qui morbi cuiusdam ſingularis Lutetiis Pariſiorum, in hoſpitio infantum expoſitorum (hoſpice des enfans trouvés) perſaepe obſervati deſcriptiones nobis tradiderunt.

§. 3.

Iam ex anno 1739 in prima vitae hebdomade permulti infantes in hoc noſocomio perierant, poſtquam per aliquot

aliquot dies cutis, praesertim genarum, dura atque frigida fuerat. Simul plerique eorum deglutiendi laboraverant difficultate; quos infantes duros vel gelatos (des enfans durs ou gelés) vocatos insanabiles credebant nutrices; medici autem nofocomii peffima negligentia nec ad hos miferos, nec ad infolitos eorum affectus adverterant animum, donec *Andry* munus medici huius hofpitii fufciperet. Andry haec phaenomena diligentius perfcrutatus quae invenerat defcripfit in Hiftoires et Mémoires de la Société Royale de Médecine. An 1784 et 1785. pag. 207. *a*); quo facto focietas regia praemium expofuit optimo de hoc morbo tractatui. Ex concurrentibus fummam nactus eft laudem *Auvity*, cf. Hiftoires et Mémoires de la Société Royale de médecine 1787. 1788. pag. 528.

Mémoires sur la queftion fuivante: Recherches qu'elles font les caufes de l'Endurciffement du tiffu cellulaire auquel plufieurs Enfans nouveaux-nés font fujets, et quel doit être le traitement, foit préfervatif, foit curatif?

§. 3.

In nofographia morbi invicem confentiunt.

1) Totum corpus invadere potest morbus. Auvity tamen thoracem nunquam affectum vidit; inprimis afficit genas, collum, regionem pubis, antibrachium, manum, crura

a) cf. etiam Journ. de Méd. Chirurg. Pharm. etc. 1790. Tom. 85. p. 268.

crura pedesque. Partes affectae tactui ſeſe praebent duras, vel uti dicunt autores gallici tela cellulosa obstructa est, compacta, reſiſtens, elaſticitate expers. Durities partium tanta eſt, ut digitus premens foſſam non faciat, licet iam extravaſatum ſeri adſit; quaſi ligneam praebet duritiem cutis, nec moveri poteſt. Facies modo paululum criſpa eſt, ſed bono utitur colore, tactu autem obſtructio et durities ſentitur: Maxilla inferior interdum ſpasmo immobilis facta, vel convulſa videtur. Tunc papillam ſumere nequeunt; alii vero potum ſumere valent; difficulter deglutiunt, rarius vagitum proprio ſono morbum indicantem edunt (ſecundum *Dorfmüller a*) ſicuti mures vagiunt) nec vomunt, nec alvus fluit. — Extremitates ſuperiores purpureum induunt colorem, inferiores fere violaceum. Sunt etiam duriores extremitates inferiores, interdum arcuatae, plantae pedum non concavae ſed convexae. Manus pedesque modo immobiles modo convulſionibus moti. Scrotum et praeputium interdum tumida.

2) Thorax quidem paullulum retinet caloris. Ceterae vero partes, praeſertim induratae, frigidae ſunt, ita ut vicino igne nonniſi tanquam partes inorganicae calefiant.

Senſim ſenſimque debiliores facti moriuntur inter tertium et ſeptimum poſt partum diem.

§. 4.

a) Stark *neues Archiv für Geburtshülfe*. B. 3. St. 1. p. 83.

§. 4.

Praecipua igitur huius morbi phaenomena ſunt: *Durities* partium affectarum earumque *color violaceus vel lividus*, *frigus*, *debilitas*, perſaepe etiam difficultas deglutiendi et quaedam trismi ſigna; *abſentia ſymptomatum febrilium*, et plerumque demum, ſi vis, vanitas remediorum.

Perniciosum hunc morbum, qui ſecundum Andry viceſimum infantum in hospitio infantum expoſitorum invaditi, *Andry* et *Auvity* vocabant *Endurciſſement du tiſſu cellulaire.*

§. 5.

Obſervatur morbus a primo inde Octobris frigore humido, et verſus Aprilem demum evaneſcit. Per aeſtatem in hospitiis tantum animadvertitur. Extra hospitia in obscuris tantum frigidisque pauperum domiciliis invenitur. Apparet morbus plerumque intra 10-12 poſt partum horas; ſed interdum ſerius usque ad quintum poſt partum diem.

Quanta fuerit negligentia multorum medicorum gallicorum ex eo cognoſcere licet, quod medici in noſocomio, Hôtel Dieu vocato, munere fungentes minime hunc morbum noviſſent, quamvis neonati ex illo noſocomio in hospitium infantum expoſitorum allati imprimis malo obnoxii eſſent.

§. 6.

§. 6.

Coaetanei Gallorum medici usque ad id temporis punctum nusquam hos affectus tanquam morbum proprium viderant, nisi vis allegare Doublet qui medicus hospitii Vaugirardinensis in descriptione luis venereae neonatorum *a*) oedematis neonatis proprii his facit verbis mentionem: C'est un gonflement du tissu cellulaire dur et sans elasticité qui jette promptement les enfans dans un assoupissement mortel." Paulo infra: "Les pieds ont un symptome qui leur est propre; c'est la rougeur et l'inflammation au talon. Cette rougeur devient vive: la peau s'ulcère; il se détache des lames du tissu cellulaire qui lie les tégumens au calcaneum, et le bourrelet qui forme le talon, se trouve pour ainsi dire decollé." — Phaenomena partim differentia, partim ex syphilide orta vel cum ea complicata. — Demum, pag. 483: Un symptome très effrayant et presque toujours funeste, c'est cette bouffissure ferme et rénitente.

§. 7.

Underwood autem tam ab Andry tam ab Auvity citatur *b*). Primum *c*) sub nomine inflammationis anomalae

a) Journal de Médecine, Chirurgie, Pharmacie etc. Tom. 63. 1785. April, pag. 477.

b) Treatise on the diseases of children by Underwood. 1784.

c) l. c. pag. 40.

lae paucis verbis affectiones defcribit fimiles quidem illis Gallorum ratione coloris et duritiei, fed frigoris mentionem non facit. Quod malum Andry cum eryfipelate complicatum, Auvity plane diverfum ab induratione telae cellulosae effe iudicat. Verifimiliter est eryfipelas neonatorum; de quo infra.

In capite *a*) autem de Diarrhoea infantum Underwood defcribit ftatum interdum comitantem diarrhoeam mucofam nondum defcriptum ab autoribus, a Denman primo obfervatum: cutem rigidam tamquam adhaerere offibus; morbum nonnullis congenitum; nullis vitam fervatam effe excepto uno, videri fpasmum ex certo morbofo primarum viarum statu quibuscum cutem fympathia uti notum effe. Solum apparere in inteftinorum perturbationibus. — De varia hac indurationis fpecie v. infra.

§. 8.

Ex antiquioribus autem temporibus unicum modo cafum allegare poffumus qui huc pertinere videatur, ab Uzembezio medico Ulmenfi traditum *b*).

A. 1718, Octobre mulier fine octavi graviditatis menfis peperit puellam omnino rigidam, frigidam duramque,

a) l. c. pag. 76.

b) cf. Schurigii Embryologia Sect. III. c. 1. §. 19. de foetu frigido et rigido, et Ephemerides Acad. Nat. Cur. Cent. IX. obf. 30. p. 62.

que, cuius genae imprimi non poterant. Maxilla inferior a ſuperiori amoveri nequivit. Die elapſo exſpiravit animam. Hicce vero caſus non ſolum ſingularis eſt, ſed etiam eo differt a Gallorum caſibus, quod durus frigidusque iam natus eſt infans. De cauſis huius phaenomeni valde dubitat Uzembezius.

§. 9.

Simul cum Auvity, Hulme Britannus et Naudeau Societati Regiae tractatus obtulere. Hulme *a*) fere conſentit cum Auvity et Andry. Colorem nominat ſublividum, rubrum, non raro ſplendentem, cum purpureo aut violaceo miſtum. Tumorem non rotundum eſſe aut circumſcriptum, ſed ſerpentem quaſi per muſculos membri affecti. Vagitus magnum indicare dolorem; nunquam duritiem tumidam in humorem mutari, nec febrem, nec vomitum adeſſe, rariusque alvum fluere. Mortem intra diem 16 accedere. Non obſervavit imbecilliores pueros magis huic morbo obnoxios eſſe quam fortiores, nec eos qui manu nutrirentur magis quam ii qui materno lacte alerentur, neque eos qui a mulieribus infirmis geniti eſſent magis quam qui a validis prodiiſſent. Omnibus anni temporibus morbum invadere; raro publice graſſari at ſaepius apud noſocomia.

Nau-

a) Hulme de Enduratione telae cellularis in recens-natorum corporibus obſervata in Hiſtoires et Mémoires de la Soc. Roy. de Méd. 1787 et 88. p. 403.

Naudeau *a*) tangens partes affectas nullam musculorum actionem animadvertit. Sed vidit morbum in infantibus multo natu maioribus usque ad annum ſecundum; etiam de febre loquitur. Forsan non idem morbus.

Souville *b*) poſtea vidit morbum rure prope Calais.

P. Moſcati *c*) in Italia morbum observavit, eiusque deſcriptio cum Andry et Auvity conſentit.

§. 10.

Quae Galli in cadaverum ſectionibus invenerunt, omnino haec ſunt *d*). Durities quidem nonnullis in caſibus paulo ante mortem minuta, ſed plerumque etiam poſt mortem eandem ſeſe praebuit. Corpus interdum brevi poſt mortem ecchymoſi affectum, venter lividus nigerve ſi antea affectus fuerat. Ex inciſis partibus induratis effluxit frequens humor flavus ſeroſus, et albuminoſus. Tela celluloſa compacta, dura et tanquam exſiccata, adeps granoſus. Interdum profundior etiam tela celluloſa inter musculos, usque prope oſſa, indurata fuit; adeo nonnunquam Auvity telam celluloſam circa oeſophagum induratam invenit;

a) l. c. p. 412.

b) Iourn. de Méd. etc: 1788. Oct. Tom. 77. pag. 64.

c) *Ital. medic. chir. Bibliothek von* Weigel. B. 2. St. 2. p. 85. Lpzg: 1796.

d) cf. etiam Chambon des maladies des enfans. T. 1. p. 292 ſqq.

venit; ſaepius in genis ſub oſſe zygomatico duo tubercula nucis magnitudine reperit. Pulmones ſaepe nigricantes, ſanguinis et interdum aeris pleni, vel flaccidi, ſphaceloſi; ſecundum Hulme inflammationis ſigna exhibentes; interdum extravaſata in thorace. Ventriculus atque inteſtina vel aere impleta, vel vacua, flaccida et ſphaceloſis inſignita maculis. Hepar ſolitò maius et ſanguine nigricante plenum; veſicula fellea bile impleta fuſca. Vaſa umbilicalia referta ſanguine nigro; vaſa glandulaeque meſentericae obſtructae. Vaſa meningum turgeſcentia, extravaſata ſeri flavi in cranio. Carus *a*) praeterea cerebrum mollem pultaceum, flavi coloris deſcribit, invenitque ſanguinis extravaſata in ventriculis. Cerebellum quoque medullaque oblongata vaſa praebuerunt turgentia atque extravaſata ſeroſa. — Ne multa, omnia corporis cava congeſtiones oſtendunt.

§. 11.

His deſcriptionibus in publicum editis, non ſolum in Gallia prope oppidum Calais, ſed aliis etiam in terris obſervare coeperunt medici, rarius quidem, eadem vel ſimilia phaenomena.

Ita tamen haec phaenomena inter ſe diſcrepant, ut vel varias eſſe ſpecies eiusdem morbi, vel revera differentes inter ſe invicem ſtatus nos credere oportet. Imprimis eſt,

a) Hufeland's *pract. Journ.* 1816. *Febr.*

eſt, quem vocant eryſipelas infantile ſeu neonatorum, morbus quocum vel idem vel cuius ſpecies, vel plane differens ſtatus ille ſecundum varios eſt autores, quem Galli indurationem telae celluloſae nominarunt.

§. 12.

Prima huius morbi in Germania mentio facta eſt in *Hufeland Annalen der franzöſ. Heilk.* T. I. pag. 342.

Tum Girtanner *a*) morbum deſcripſit nomine cutis tenſae. De eryſipelate neonatorum alio capite egit.

Primam vero huius morbi in Germania obſervationem, quam invenire potui, a. 1797 factam, Dorfmüller nobis dedit in *Stark neuem Archiv für Geburtshülfe* B. 3. St. 1. pag. 83. ubi paucis verbis caſum ſimilem deſcribit; a cervice incipiens induratio mox in partes vicinas ſerpſit, quae antequam induratae fuerint, igneum colorem induerunt; ſed nec de frigore nec de calore loquitur, quae nobis in dubium vocat rem.

Tum Stütz a. 1802 *b*) caſum deſcripſit pueri trium menſium, qui ex acrimonia primarum viarum cum ſpaſmis et diarrhoea reconvaleſcens, ſubito recidivo affectus fuit, ſimul extremitates inferiores rigidae, maxilla fere immobilis, *cutis* femorum pedumque *tenſa*, *frigida et livida*, con-

a) Girtanner *von den Kinderkrankheiten*. 1794. p. 118.
b) Hufeland *pract. Journ.* T. XIV. St. IV. pag. 32.

contorſiones oculorum; frigus remanſit quamvis partes fricarentur et tegerentur. Regio inguinalis affici coepit, diarrhoea ceſſare, ſinguli vagitus. Tertio die et facies et abdomen duriuscula, tanquam ſub integumentis communibus obſtructa; brevi obiit; ſectio nulla. Caſus aetate ſolummodo infantis provectiore ab aliis decedit.

§. 13.

Maxime autem in hac re medicos moverunt obſervationes quas celeb. Horn Berolini in 17 infantibus in noſocomio Caritatis fecit *a*). Sub nomine indurationis telae celluloſae Horn deſcribit phaenomena ſequentia:

Cum affectionibus febrilibus, ardore, inquitudine, aliquando etiam mutata alvi excretione, plerumque in regione pubis rubor ortus eſt tumidus, brevi augebatur, durior firmiorque fiebat; impreſſio per quaedam momenta albido tingebat locum colore. Mox aliae in aliis partibus oriebantur maculae. Cutis partium affectarum rubra, *fervida*, firma et dura, non poterat moveri nec plicari. Maculis duris et dolorificis factis plerumque febris ſymptomatica, calor capitis, reſpiratio brevis et frequens, inquietudo noctu; nolebant fugere. Corpus omnino calidum. Labia ſicca, turbationes organorum digeſtionis.

Mors

a) Hufeland's *pract. Journ.* 1810. *März.* pag. 12. — *N. Archiv für medic. Erfahrung. von E. Horn.* 1810. *May.* pag. 109.

Mors die ſecundo, quarto, quinto aut multo ſerius, quum morbus per plures hebdomades in ſingulis caſibus duraret.

Necavit morbus 1) per dolorem et febrem, ſine laeſione organica. 2) Per metaſtaſin in viſcera, quamvis affectio cutis remaneret. 3) Lentius per atrophiam et virium inopiam, induratione interdum cum desquamatione remota. Duorum modo vita ſervabatur.

Cadavera plerumque flaccido et emaciata. Durities tumorque et poſt mortem manſerunt. Color lividus et maculatus. Cutis in ſecando ter vel quater ſolito craſſior, firmioris et durioris texturae videbatur. Ex inciſionibus profuudioribus frequens humor aquoſus, lymphaticus effluxit. Interdum adeps durus et granulatus; cuius in cellulis humor aquoſus inerat. Si rubor ac durities iam ante mortem evanuiſſent, nil memorabile aderat. — In cavitatatibus eorum qui atrophia obierant, nil animadvertendum. Pulmones laxi, particulae eorum aquae innatabant. — In alio thorax tenuem praebuit humorem et lympham exſudatam; in abdomine pſeudomembranae; peritonaeum magis rubeum et craſſius, hepar paulo inflammatum; ſed affectio cutis haud perfecta.

In alius abdomine multa materies lymphatica, puriformis, pseudomembranae, hepar et peritonaeum ſicuti pulmones subinflammati; in thorace humor rubicundus. — Sic in aliis pericardium et cor affectum, vel cerebrum. Cutis autem primarie affecta, cetera mala secundaria.

Mani-

Manifesto Horn eryſipelas neonatorum descripſit. Morbus incipit ſymptomatibus febrilibus, cutis fervida, caput calidum; ne multa, tota deſcriptio omnino conſentit iis, quas de eryſipelate neonatorum autores dederunt, e. g. Henke *a*). Ipſe Horn vocat morbum eryſipelatoſum, et l. c. pag. 117 exanthema. Tanquam differentiam affert, partes eryſipelate affectas nec tam firmas durasque nec tam tumidas eſſe; igitur eryſipelas ſecundum Horn gradu tantum ab induratione telae celluloſae differret. Eryſipelas modo varietas ei videtur huius morbi a ſe ipſo obſervati, quem indurationem telae celluloſae appellat.

§. 14.

Plerique qui poſtea de his morbis ſcripſerunt autores, duas ſpecies conſtituunt indurationis telae celluloſae, unam chronicam (v. infra); alteram vero acutam vel eundem cum eryſipelate neonatorum morbum, vel eius modo varietatem eſſe iudicant *b*).

Illorum vero qui revera differentiam inter utrumque exiſtere morbum arbitrentur, vix unum invenire potui, Cel. Carus, Dresdenſem *c*), licet ſufficientia ſigna diagnoſtica ſeſe praebere nobis videantur.

Ery-

a) Henke *Handbuch der Kinderkrankheiten;* ed. 2. p. 183.

b) Cf. e. g. Henke l. c. p. 196. Lodemann *in* Hufel. *practiſch. Journ.* 1810. *Octob.* pag. 57 ſqq. et multi alii.

c) Hufeland's *pract. Journal.* 1816. *St.* 2. p. 110.

Eryſipelas ſemper incipit loco circumſcripto, rubro, tumido, ardente, dolorifico, plerumque in regione pubis, ſed etiam in aliis partibus initium capere poteſt, e. g. in collo *a*). Impreſſio digiti relinquit maculam albidam; inflammatio celeriter in partes vicinas ſerpit; incipit morbus, etiamque poſt ea coniunctus êſt, ſtatu febrili, calore corporis, affectionibus abdominis et ſpasmis, et ſecundum Richter ſemper impuritatibus primarum viarum *b*). Pars primarie affecta perſaepe gangraenoſa fit, denique poſt ſymptomata febris typhoſae mors, ſaepe etiam antecedentibus ictero vel trismo; vel icterus aut trismus vel uterque etiam eryſipelati ſaepe antecedunt. In ſuppurationem etiam exire viderunt hanc inflammationem eryſipelatoſam Oſiander et alii. Diutius durare poteſt eryſipelas *c*) quam induratio telae celluloſae (quae celerius necat). Si in ſanitatem reſtituitur neonatum ex eryſipelate, cutis desquamatur. Poſt mortem invenerunt ſtatum inflammatorium vel gangraenoſum in visceribus abdominis et thoracis et ſaepe pſeudomembranas in abdomine.

Induratio autem telae celluloſae nil inflammatorii oſtendit; cutis tactui non praebet conditionem partis inflam-

a) Oſiander *Denkwürd. B.* 2. *St.* 2. pag. 370.

b) Richter Spez. Therapie. Bd. 2. pag. 201 ſqq.

c) cf. Horn *Archiv* 1811. pag. 426 ſqq. ubi poſt 6 ſeptimanas aeger reſtitueretur.

flammatae, ſed ligneam et tanquam mortuam. Rubor nunquam generis inflammatorii eſt, nec roſeus, ſed potius in violaceum abiens; impreſſio digiti non relinquit locum album; morbus non incipit ſymptomatibus febrilibus ſed cum diminutione temperaturae corporis quae ſolum medio circumdante deſtinatur, et ſenſum frigoris tangentibus praebet.

Auvity nunquam thoracem affectum vidit induratione. Magno illo frigore et proprio ſtatu telae celluloſae poſt mortem differre ab eryſipelate conſtituit, ſed unum ſimul affert caſum in quo partes induratae non frigidae ſed eiusdem erant temperaturae uti in ſtato ſano, quod phaenomenon ex complicatione cum eryſipelate ortum iudicat; quam complicationem et in eryſipelate ab Underwood deſcripto ſupponunt Galli. Ceterum eryſipelas neonatorum in Gallia non ſatis notum eſſe confitentur; nec Chambon in libro de' infantum morbis de hoc eryſipelate egit.

§. 15.

Marcus *a*) differentiam quidem ponit inter utrumque morbum ſed indurationem telae celluloſae vocat eryſipelas neonati cum induratione telae celluloſae.

Prae-

a) Ej. *Entwurf einer ſpec. Therapie.* T. 3. §. 69. 70.

Praefertim nititur auctoritatate cel. Gölis qui vehementiffimam vocaret inflammationem. Tum allegat fingularem obfervationem a Sybel *a*), medico Brandenburgenfi traditam. Marcus dicit eryfipelas incipere a fingulari macula vel a pluribus maculis, albescere preffu; fedem morbi ineffe reti vaforum, telam cellulofam fimul affectam. Exire aut in fuppurationem et gangraenam aut saepius in indurationem. Inflammationem vivacem effe, semper febrem morbum comitari; totam cutem senfibilem ficcam et ardentem effe; durare usque diem vigefimum primum.

Haec descriptio plane congruit cum illa a Sybel data, qua Marcus eundem morbum effe probare ftudet. Puer septem dierum symptomata morbi incipientis eademque febrilia oftendit, reconvalescere quidem videtur, sed die 15to prope carpum apparet macula coloris scarlatini, preffu dolens et albefiens, ac durus calidusque; mox admodum intumuit fimulque aucti et rubor et calor ad vehementem usque ardorem; per fuscum lividumque in griseum colorem abiit macula, tunc mollis et frigidior cetero corpore evafit; quae igitur caloris deminutio comitata eft paralyfin vel mortem huius cutis particulae, minimeque in acme morbi adfuerat. Eodem vel fimili decursu et aliae maculae in pede et brachio erant. Somnus deerat, sed in ftatus oporoso semper vagivit infans, quum vero pre-

a) Hufeland's *pract. Journ.* 1811. Nov. pag. 91.

premerentur maculae altiore voce clamavit; cupidus sugendi lac tamen evomuit non coagulatum, fecesque edidit lactis non satis digesti, signa turbationis primarum viarum.

Die vigesimo genitalia et abdomen duritie, rubore et vehementi ardore affecta, convulsiones, et die 21mo mors. — Epidermis nonnullis locis desquamata cutem fuscam ostendit; in partibus primum induratis pus flavum; in aliis multum gelatinae; tela cellulosa tanquam inflata; vasa pulcherrimum rete super telam cellulosam praebebant; organa interna partim signa inflammationis aut congestionis ostendebant. Manifestissime haec descriptio erysipelas demonstrat, nec opus est pluribus verbis differentiam ab induratione telae cellulosae probare.

§. 16.

Plerique autores frigoris in induratione telae cellulosae et caloris in erysipelate tanquam signorum diagnosticorum gravitatem vix dignam habuerunt, ut verba de hac differentia facerent. Lodemann *a*) primus hoc frigoris impedimentum removere studet, dum indurationem telae cellulosae tanquam erysipelatosam inflammationem hoc modo probare conatur: "Partes humoribus indurari, constipari et tumefieri; erysipelas saepe efficere infiltrationes humoris lymphatico-serosi in telam cellulosam. Colorem etiam erysipelas significare." Andry autem aliique obser-

a) Hufel. *Journ.* l. c.

observatores colorem profecto non eryſipelatosam descripserunt, sed potius lividum. Confitetur Lodemann "morbum variis sub modificationibus apparere: frigus quidem adeſſe, febrem vero abeſſe; partes inter se remotas ſimul affici; attamen inflammationem tam paſſivam, aſthenicam non generare calorem, sed potius legibus obedire paralyseos periphericae." Equidem vero non credo inflammationem cuiusvis generis frigus tam ſingulare tanquam primum offerre symptoma. "Tumorem durum, elaſticum, oriri infarctibus humorum in vaſis peripheriae ex vis vitalis debilitate. Frigus absentiam febris non probare. Partibus diſtantibus ſimul induratis nondum probari eadem causa induratas eſſe; ſic duritiem genarum veriſimiliter a trismo effici." Trismus autem non semper adeſt, saltem non initio, genarum vero durities plerumque. Praeterea Auvity in cellulosa genarum tubercula quaedam saepiſſime invenit. "Si quoque color et extravasatum in pluribus simul invenirentur locis remotis, tamen erysipelas eſſe poſſe, quum causae generales et variis in locis eadem phaenomena perficere poſſent. Absentiam gangraenae et proclivitatem ad spasmos tonicos in induratione telae cellulosae nil probare contra identitatem utriusque formae. Et indurationem telae cellulosae inflammationem eſſe. Gangraenam non oriri, propter reactionem vasorum sanguiferorum minorem quam ut paralysis perficeretur, et quia calor decompositionem sanguinis et fibrae animalis hic non adiuvaret, hic defectus autem mortem acceleraret.

Toni-

Tonicos autem accedere spasmos ad indurationem telae cellulosae, quia paſſionem maiorem ſyſtematis nervosi requirerent quam clonici." Inflammatione duritiem telae cellulosae i. e. auctam eius cohaerentiam perfici poſſe, nemo dubitabit. Sed omnes, quos novi, autores auctum calorem tanquam conſtans inflammationis cuiusvis generis symptoma afferunt; licet in nonnullis inflammationibus auctus calor non animadvertendus sit, tamen non credo in ſtatu inflammatorio tantum caloris defectum ab initio morbi exiſtere poſſe, quem maiori diminutione totius vis vitalis perfici arbitror, quam ut inflammationem, ne paralyticam quidem, facere poſſet. Nimio potius eſt debilitas vis vitalis praesertim in cute.

Desunt omnia symptomata febrilia, quae tamen adeſſe oporteret, si inflammatio tam celeriter decurrens magnam cutis partem afficeret; nec unquam desunt in aliis cuiusdam gravitatis inflammationibus infantum, satisque diſtincte sese praebent in illo ſtatu qui revera erysipelas neonatorum vocandus eſt.

Alii autem propter hunc rigorem et duritiem corporum, non proprium morbum sed potius tetanum eſſe dixerunt. I. Frank *a*) Parisiis 15 vidit infantes hoc morbo affectos qui tetano simillimum ipsi videretur.

Lode-

a) Ei. *Reiſe nach Paris* etc. T. I. pag. 72.

Lodemann *a*) multis in casibus ab Andry narratis potius spasmum musculorum fuisse credit; cui tanta non opus est refutatione; Auvity brevibus tantum dixit verbis satis a tetano differre, et Naudeau *b*) flacciditatem musculorum, praesertim in extremitatibus inter signa morbi refert.

§. 17.

Admodum vero diversa est species illa indurationis, et alias visa, quam Britanni describunt sub nomine *cutis tensae, Skin bound.* Adsunt quidem frigus et lignea durities cutis quae moveri nequit, deest febris, et plerumque in mortem abit morbus, sed color nunquam ruber nec lividus, sed albidus, subflavus, cerae similis; doloris nullum signum, rarius spasmi tonici, et si accidunt solus trismus. Britannis ex incisionibus nullis effluxit humor. Decursus magis chronicus.

Persaepe viderunt hoc malum Britanni, nec in Germania tam rarum est. Gölis *c*) Vindobonae saepissime hanc formam vidit, fere trecentos casus.

Quem Stütz *d*) descripsit non huiusmodi fuit morbus, uti opinatur Hencke. Magis huc pertinere videtur morbus

a) l. c.

b) l. c.

c) Gölis *von den Kinderkrankheiten Bd.* I. et *Salzburger med. chirurg. Zeitung* 1812. nro. 9. p. 158.

d) l. c.

bus a Dürr *a*) narratus pueri 5 annorum, cui poſt refrigerium cutis femoris alterius tenſa, tumida, duriuscula albida; ſed multae complicationes, poſt plures menſes obiit; poſt mortem adipem granulatum et glebofum, extravaſatum nullum invenit.

Lodemann *b*) Hannovrae obſervavit caſum ſimilem quidem illi ab Uſembezio narrato, attamen cum deſcriptione cutis tenſae non ſatis congruentem. Vidit infantem trigeminum praematuro partu enixum ſexto vitae die affectum. Rigiditas, pallor frigusque glaciei ſimile invaſerant genas, thoracem, brachia, nates, femora, abdomen, crura pedesque; nec vocem nec motum exhibuit, leni vi artus non obediebant; pulſus debilis, frequens; reſpiratio et deglutitio non perfectae; oculi rigidi. Iam poſtero die obiit. — Cutis facile movenda; nullum extravaſati veſtigium. Durities ſecundum obſervatoris opinionem in muſculis ſita, quorum fines ubique ſeſe praeberent viſui. Putat fuiſſe ſpasmum univerſalem. Durities poſt mortem manſit. Color non ruber, ſed pallidus, cerae ſimilis; ſectio nulla.

§. 18.

Maior adhuc incertitudo de cauſis huius morbi, vel potius utriusque, et indurationis telae celluloſae et eryſipelatis neonatorum, medicorum opiniones diſtrahunt.

Primae

a) Hufel. *pract. Journ.* 1809. *St.* 5. pag. 78.

b) Hufel. *pract. Journ.* 1810. Oct. nro. 57. et 1811. Ian. pag. 53.

Primae opiniones caufas remotiores morbi in matres referebant, pofitas effe e. g. in nimio earum potuum fpirituoforum abufu, vel in Syphilide. Obfervationes, quas Parifiis fecerunt Andry et Auvity, his opinionibus contrariae funt. Potius accufant frigus mox poft partum in neonatum agens, quod fpasmum univerfalem nervorum gigneret, glandulas cutaneas obftrueret, transpirationem fuppnimeret et humores, quibus innataffet infans in utero, in cute ficcatos tanquam in vernicem mutaret, poros cutaneos obftruentem. Inde exponit Andry retentionem perfpirationis cutaneae, obftructionem glandularum cutanearum, oedema durum et coagulum humoris gelatinosi qui frequentiffimus in tela cellulofa infantum adeffet.

Nunquam Galli viderunt morbum congenitum, fibique perfuafum habent, morbum nonnisi poft partum oriri. Singularis Usembezii cafus huc non allegari poteft, quum nou fatis clare eluceat, cuius generis fuerit. Alium congenitum nefcio. Matres plerumque fanae et iuvenes; infantes matrum fanarum perfaepe fubito afficiebantur. Praeterea faepe primis in diebus nil praeternaturale in infantibus obfervatum eft. Ideoque potentiae in matrem gravidam agentes non accufandae mihi videntur. Nec in lacte matris caufa videtur quaerenda, quum faepe gemellorum unus tantum afficeretur. Multarum matrum ordinata vitae ratio comperta erat.

Frigus aeris sola Auvity videtur causa efficiens. Inter causas praedisponentes, quae neonatorum iam per se

satis

satis magnam erga frigus receptivitatem augerent, numerat omnes potentias debilitantes, partum gemellum, partum praematurum et quoque menstruum mulieris gravidae fluxum. Frigus in nosocomiis Parisiensibus facile accedere posse neonatos, lubenter credo ex mala eorum conditione, quam I. Frank *a*) paucis verbis pinxit; et ligna deesse ad calefaciendum, et nutrimenta; quamvis nutricem duobus praebere mammas neonatis. Praeterea spatium in his nosocomiis augustius esse ita ut nimis cogerentur infantes. Porro argumentatur Auvity, aerem frigidum nimia vi tenue agere in corpus, comprimere superficiem, claudere poros, retinere perspirationem cutaneam quae in telam cellulosam infiltraretur; partes solidas crispas durasque fieri, fluidas adiposasque coagulari, circulationem languefieri, vasa constringi et inde frigus ruboremque extremitatum, languiditatem omnium functionum et stuporem oriri qui in mortem denique transiret. Aerem frigidum simulque humimidum partes solidas turgore privare, fluidasque nimis tenuare, aere frigido coagulari humorem perspirabilem pulmonum, sic pulmones debilitari, respirationem difficiliorem reddi, unde derivat vagitum tenuem et difficultatem deglutiendi.

Hulme totum morbum ex inflammatione pulmonum nasci affirmat, quod non satis intelligo.

Cham-

a) Ej. *Reise nach Paris* etc. l. c.

Chambon addit, debiles infantes saepius affici, quia non satis caloris generarent ad sustinendam fluiditatem humorum mucosorum. Nam et huic sola causa frigus, quod coagularet adipem, in neonatis gelatinosam modo, mucosam et rubicundam materiem constituentem. Sic telam cellulosam, cui inesset adeps, indurari.

Et Bruni, Florentinus *a*), saepe ex frigore orientem vidit indurationem.

Alii causam syphiliticam accusant, sed licet saepe profecto matres lue laborent, tamen multitudinem neonatorum a perfecte sanis matribus hoc morbo affectam viderunt Galli. Patres syphiliticos creando simul syphilidem infantibus tradere posse, falsum cognoverunt praeclarissimi medici; an vero omnino e patre indurationis telae cellulosae quoddam momentum causale derivandum sit non verisimile et difficillimum indagatu videtur.

Alteram autem chronicam indurationis telae cellulosae speciem ex Syphilide ortum ducere Gölis pro certo affirmavit. Ulcera genitalium, ani orisque simul apparentia et hydrargyri felix effectus haec probare videntur. An ſemper hic adſit cauſa venerea contendere non auſim.

Stütz hypotheſin poſuit, naſci morbum ex ſpasmodica tenſione et expanſione telae celluloſae et ſingularum eius cellularum. Pro argumentis habet, "telam celluloſam

a) Loder *Bemerkungen über ärztl. Verfaſſung in Italien während des Jahrs* 1811. Leipz. 1812. p. 341.

ſam gaudere contractilitate teſte *Blumenbach*, cellulas ſemper expandi et contrahi, quam alternationem potentia debilitante, diutius efficiente, et eadem quidem frigore, impediri, et tonicum inde exoriri ſpasmum." Sed teſte Cel. *Blumenbach a*) tales cellulae in corpore vivo non exiſtunt, ſed in cadaverum tantum ſectionibus arte et encheireſibus oriuntur et haec tela, potius mucoſa nominanda, continuum et aequalem contextum glutinoſum exhibet. "Univerſalem organismi debilitatem cauſam eſſe omnis ſpasmi tonici, (quod negandum). Denique curatos eſſe quosdam infantes antiſpasmodicis. Hoc ſpasmo tonico telae celluloſae circulationem humorum impediri et ſic gangraenam et mortem perfici." Quae argumenta non defendi poſſe nemo infitiabitur.

Lodemann dicit defectu vis vitalis morbum produci.

Fiſcher *b*) contendit eſſe inflammationem aſthenicam ex potentia debilitante vel nimis incitante ortam; nam initio adeſſe vivacem reactionem. Summam atoniam inveniri hoc morbo.

Carus caſum ſingularem quidem, ſed ſane memorabilem obſervavit plane aequalem illis Gallorum. Et ſectio conſentit. Optimas, ut opinor, ſententias de hoc morbo edidit. Inflammationem eſſe non arbitratur, ſed cauſam ſitam in paralyſi cutis cum debilitate univerſali. Omnia, quae attulerunt autores, momenta cauſalia vim vitalem deminuunt

a) Ej. Inſtit. phyſiol. §. 21.

b) Hufeland's *pract. Journ.* 1811. *Jul.* p. 80. et *Aug.* p. 54.

minuunt et imprimis cutem debilitant. Morbi initium ſignificatur deminutione temperaturae *b*) in ſuperficie, qui exponi nequit niſi lapſu vis vitalis nervorum vaſorumque cutaneorum, quo elaſticitas etiam cutis evanescit; pulſus lentior fit et ſaepe ſpasmi accedunt. — Tumor et color cutis oriuntur reactione vivi contra mortuum, quae congeſtionem paſſivam facit. Perſpiratione veriſimiliter impedita humor ſeroſus effunditur, adeps coagulatur, et congeſtione et obſtructione in vaſis color lividus, tumor durus et extravaſatum.

Quum tumor oriatur ex reactione vis vitalis contra cutis paralyſin, morte hoc ſymptoma partim ſed non omnino evanescere oportet, quod etiam ſic invenimus.

Iterum cutis paralyſis congeſtiones ſanguinis in organis centralibus, praeſertim in cerebro et hepate efficit, quorum affectio rurſus ſpasmis et paralyſi favent.

§. 19.

His omnibus rite cogitatis liceat mihi proferre quae verisimillima mihi videantur.

Induratio telae celluloſae et eryſipelas neonatorum ſymptomatibus quidem et cauſa proxima revera inter ſe differunt, attamen multis ſimilibus gaudent. Eadem vel ſimilia momenta cauſalia ſeu cauſae occaſionales unum alterumve morbum gignere valent.

Aut

b) Gradus temperaturae accuratius etiam explorandus eſſet thermometro, non ſolum cuti, ſed quoque vel cavo oris vel inteſtino recto adhibendo.

Aut tanta vehementia vel abſoluta vel relativā in corpus neonati agunt, ut brevi ſupprimant vim eius vitalem, primumque quidem cutem paralyſi afficiant eiusque functionem tollant. Perſpiratio deſinit; materies perſpiranda extravaſatum ſeroſum format, tela mucoſa et adeps in ſtatum mortuum quaſi abeunt, coagulantur, conſtipantur, et congeſtione paſſiva cutis livido tingitur colore. Quem cutis ſtatum neceſſario et organorum centralium affectiones sequi oportet, congeſtiones, status magis inflammatorio appropinquans, qui spasmos gignit, paralysi cutis favet, et mox in gangraenam et paralysin ipse abiens mortem ciet.

Aut vehementia momentorum causalium absolute vel relative ita modificatur, ut non tam subito supprimant, sed potius stimulum afferant et sic inflammationem erysipelatosam cutis gignant, quam forsan adhuc turbae systematis biliosi iam praedisponentes adiuvant. Et credo stimulos magis locales, et praecipue umbilicum, tam magni momenti in neonato, attinentes, e. g. refrigerium eius, vel rudiorem eius curam, imprimis erysipelas efficere. Eodem vero modo erysipelas in cerebrum et thoracis ac praeſertim abdominis viscera reagit, et sic eodem modo necat, et in sectionibus cadaveris similia vel eadem phaenomena in visceribus praebet.

§. 20.

Prognosis pessima est in specie acuta, et in erysipelate. Melior in chronica; Gölis ex octo unum tantum

 amisit.

amisit. Magno successu adhibuit mercurium dulcem, solubilem Hahnemanni, unguentum mercuriale, et praeterea balnea calida, vestimenta calefacta, bona nutrimenta.

§. 21.

Sed quod attinet curam acutae, varia quidem medicamina in hoc morbo adhibita afferre possumus, sed nos confiteri oportet omnia spem fefellisse et hucusque medicos opem ferre nescire.

In nosocomio infantum expositorum Parisiensi ante Andry nutrices solummodo contra frigus infantes igni appropinquabant. Andry balnea tepida cum decocto salviae adhibuit, quibus solis quinque infantibus medicatus est, verisimiliter restitutione perspirationis cutaneae, vesicatoria etiam partibus duris imposita laudat. Auvity suadet prophylactice neonatos, imprimis debiles, gemellos et partu praematuro editos a frigore tueri, semper calorem 15° R. servare, saepe infantes igni admovere, cutem leniter fricare, et vestimentis satis calidas induere, lavare aqua tepida cum sapone. Morbum ipsum has dare indicationes; molliendas partes induratas, restituendas circulationem et temperaturam naturalem, resorbtionem servandam, vel humores extravasatos evacuandos. Hunc ad finem suadet fomentationes, lavationesque cum infusis herbarum emollientium ante ignem; post lavationem fricationes cum stragulis calefactis. Postquam durities evanuisset monet lavare decoctis scordii, salviae, sambuci, meliloti, chamomillae, chinae, demum cum additamento salis, spiritus vini, saponis etc. Porro fumigationes et balnea cum fricationibus; balnea primum merae aquae, tunc cum decocto salviae, bis per diem; post balnea fricationes. In summo gradu vesicatoria. Pro usu interno, simulac deglutire valeant, lac feminarum et cardiaca.

Hulme

Hulme incipit cum emetico ex ipecacuanha, tum purgat rheo cum magnesia alba, tunc mercurii dulcis gr. j bis per diem dat. Vana cataplasmata, fomenta spiritus camphorati, vesicatoria. Ubi vagatur per nosocomium etc. prophylactice per quasdam septimanas rheum cum magnesia dat, interdum emeticum. Matri prohibenda alvus tarda.

Souville laudat fumigationes et lavationes emollientes.

Chambon hirudines vult applicari post aures; tunc balnea et fumigationes cum herbis aromaticis, et vesicatoria.

Moscati primum purgat. Externe remedia tepida, sicca, resolventia adhibet; interne liquorem anodynum m. H. vel aetherem. Si ad valetudinem vergat, vesiculas in lingua oriri narrat; tum rheum cum magnesia dat; liquorem etiam cornu cervi succinatum.

Stütz frustra fricationes, involucra calida, vinum, laudanum et spiritum cornu cervi restificatum adhibuit.

Item frustra Lodemann infusum chenopodii ambrosiaci, moschum, balnea aromatica. Omnino probat tonica post leniter purgantia.

Fischer remedia Gallorum adiuvantia tantum credit. Probat post hirudines et leniter purgantia, tonica, balnea, sed non calida eademque aromatica et spirituosa, alcalilina. Interne mercurium dulcem, ialappam, tunc serpentariam, arnicam, digitalem, moschum, camphoram, sal volatile cornu cervi, antimonium, opium in minima dosi, vinum cum aqua.

§. 22.

Non decet quidem tironem experientia expertem iudicare de cura morbi, quam summi in arte medica viri destinare nondum potuere. Attamen liceat proferre quae legenti varias autorum opiniones in mentem venerint.

Arbi-

Arbitror erysipelas et indurationem telae cellulosae varios morbos et varia egere cura.

In erysipelate quidem remedia leniter purgantia et ipse mercurius, et tunc demum tonica idonea sint; sed in induratione telae cellulosae haec nimium debilitantia mihi videntur. Duas credo indicationes sese nobis praebere praeter momenta causalia removenda: 1) Vis vitalis omnino demersa tollenda, 2) Cutis functio restituenda.

Aegrotos dubito quidem internorum magnas doses ferre, sed prae omnibus moschum conarer. Balnea cum herbis aromaticis etc. non solum adiuvantia puto, sed potius efficacissima; his enim et vesicatoriis partibus affectis impositis medici gallici paucos quos servarunt neonatos debent.

Haec sunt, quae pro viribus proponere valui. Liceat adhuc nominare autores nonnullos, quos inspicere nobis non contigit. In operibus de infantum morbis etiam de induratione telae cellulosae egerunt Schäffer, Iahn, Fleisch, Feiler, plures Britanni; et minores quosdam tractatus collegit ediditque Reddelien, Lubecae, 1802.
